

**Problémy české společnosti
ZS 2008/2009**

**Eva Kalvodová
Lukáš Müller**

Absence shody nad budoucností elektroenergetiky v České republice

Seminární práce

Úvod

Cílem této práce je obecně vymezení veřejněpolitického problému, konkrétně potom strukturace problému „**Absence shody nad budoucností elektroenergetiky v ČR**“. Jde o **aktuální a celospolečensky závažný** problém.

Česká republika je jedním z mála států Evropy, který v současné době disponuje přebytkem elektrické energie. Přesto se předpokládá, že kolem roku 2015 dojde v důsledku rostoucí spotřeby k vyrovnání výroby s poptávkou a při dalším růstu spotřeby by Česká republika musela řešit problém se zajištěním dodávek. Vzhledem k napjaté situaci na evropském trhu s elektřinou a stálému růstu spotřeby by neschopnost zajistit dostatek energie z vlastních zdrojů mohla mít za následek výraznou strategickou nevýhodu jak pro ekonomiku, tak pro pozici České republiky v mezinárodních vztazích.

Za této situace je zřejmé, že je třeba hledat způsob, jak se s blížící se situací vypořádat. Mnohem více než dříve je patrná potřeba dlouhodobější strategie pokrytí spotřeby elektrické energie. Evropská unie již v tomto ohledu učinila první kroky (zejména publikací Zelené knihy s podtitulem „*Evropská strategie pro udržitelnou konkurenceschopnou a bezpečnou energii*“, která má za cíl rozpoutat diskusi nad společnou energetickou politikou EU).

V České republice je otázka energetiky již delší dobu předmětem rozsáhlé diskuze, která však zatím bohužel nevedla ke konkrétním výsledkům. Vláda má v tomto směru díky svému programovému prohlášení značně omezené možnosti.

„Zachovány zůstanou územní limity těžby hnědého uhlí. Vláda nebude plánovat a podporovat výstavbu nových jaderných bloků a na základě konsenzu všech tří politických stran zúčastněných na vládě zřídí po konzultaci s opozicí nezávislou odbornou komisí k posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém horizontu“ [Programové prohlášení..., 2007].

Problém „**Absence shody nad budoucností elektroenergetiky**“ vymezíme za pomoci dvou metod – **stromu problémů** (jedná se zaprvé o obecnější a zadruhé o podrobnější strom problémů) a **analýzy aktérů, inspirované metodou diskurzivní analýzy**.

Za jednu z nejdůležitějších příčin, která vyplývá z obecného stromu problémů, považujeme „**Střet priorit a ideových, resp. myšlenkových přístupů k řešení elektroenergetiky**“. Podrobnější strom problémů pak ukazuje, co si pod touto příčinou představujeme – je to zejména „**existence rozdílných priorit aktérů v oblasti elektroenergetiky**“ a „**existence různých dimenzí pojmu „energetická bezpečnost“**“, které vedou k „**rozdílnému vnímání pojmu „energetická bezpečnost“**“ a následně k „**rozdílné identifikaci veřejného zájmu v oblasti elektroenergetiky**“.

V analýze aktérů, inspirované diskurzivní analýzou se snažíme nejprve o identifikaci dimenzí pojmu „energetická bezpečnost“ a následné posouzení (na základě analýzy dokumentů jednotlivých aktérů), v jaké míře je u kterého aktéra zastoupena jaká dimenze, zda existují určité shluky aktérů okolo otázky zabezpečení elektrické energie apod.

1. Vymezení problému

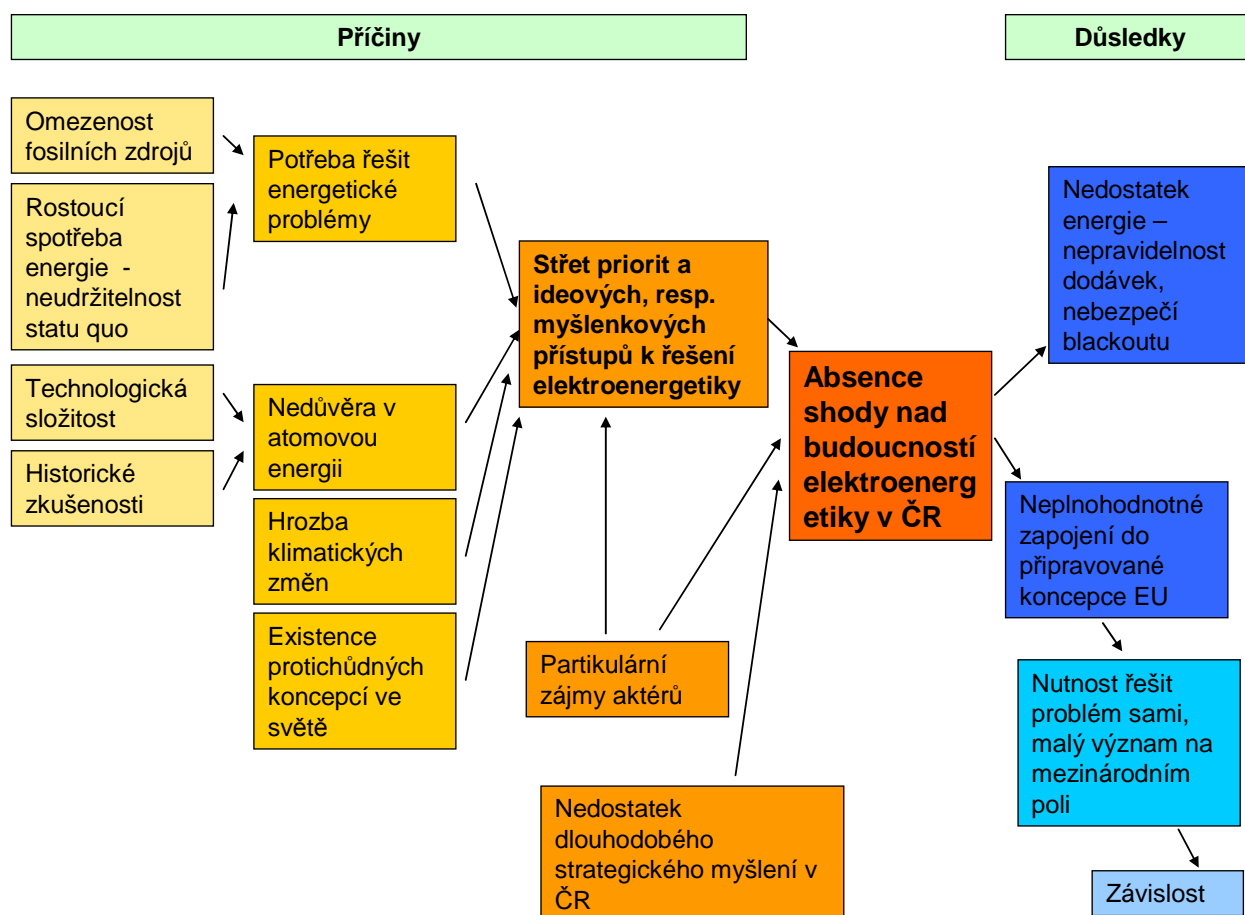
Primární zdroje elektřiny v ČR

Pro ilustraci uvádíme současnou strukturu spotřeby primárních zdrojů na výrobě elektřiny:

Podíly na výrobě elektřiny	Stav v roce 2000	Stav v roce 2005
Tuhá paliva	70,5%	55,5%
Z toho: hnědé uhlí	58,4%	48,9%
černé uhlí	12,1%	6,6%
Plynná paliva	6,4%	4,7%
Kapalná paliva	2,2%	1,1%
Jaderné palivo	18,4%	33,3%
Obnovitelné zdroje	2,3%	5,3%

[Upraveno dle *Bezpečné Česko v bezpečné Evropě*, 2007: 141]

Obecný strom problémů

Absence shody nad budoucností elektroenergetiky v České republice může mít **ZÁVAŽNÉ DŮSLEDKY:**

- výstavba elektráren trvá poměrně dlouho (u jaderné elektrárny to může být až 15 let). Pokud tedy nebudeme řešit problém včas, můžeme se v mezidobí dostat do problémů se zajištěním dodávek elektrické energie.

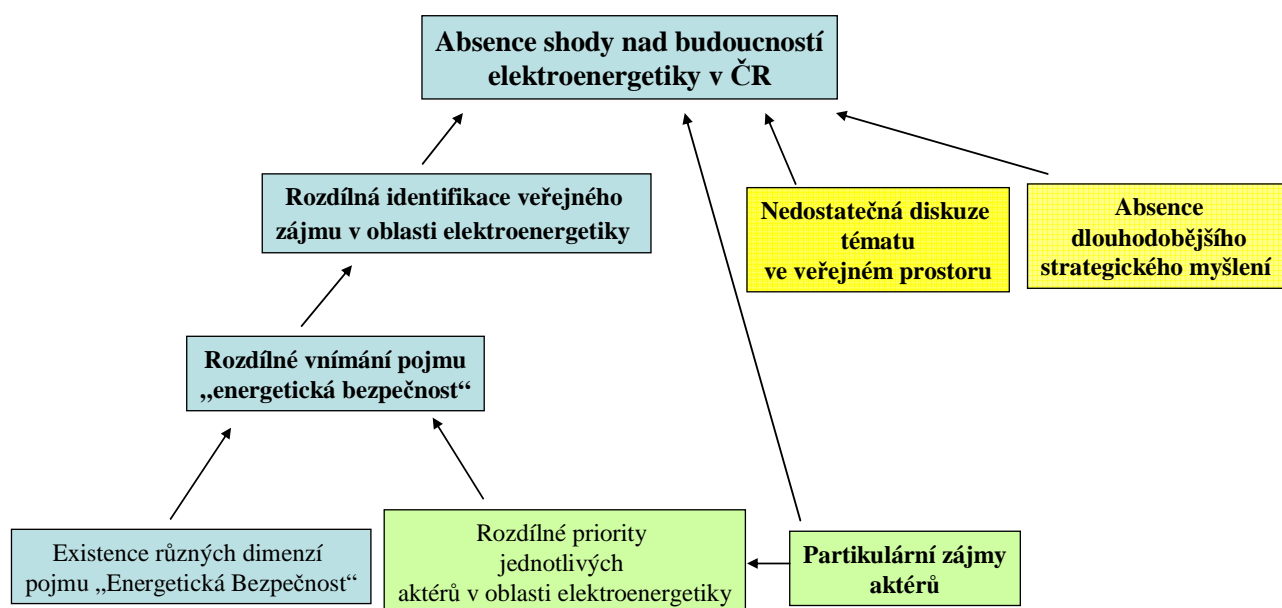
- hrozí **nepravidelnost dodávek, nebezpečí tzv. „blackoutu“**, čímž rozumíme „(...)rozsáhlý a déletrvající výpadek elektrické energie“ [BALABÁN, RAŠEK, 2007]. O blackoutu píše Balabán a Rašek ve svém článku: „Nebezpečí „blackoutu“ se přitom stává hmatatelnou realitou ve světě, který začíná pociťovat trvalý deficit energetických zdrojů. Česko v tomto směru nemusí být výjimkou“ [tamtéž]. Autoři popisují scénář možného výpadku energie: „Souvislý, rozsáhlý a týden trvající výpadek elektrické energie znamenal vážný kolaps řady základních páteřních odvětví a služeb. Proběhlá situace byla riziková po všech stránkách, zasáhla všechny oblasti společenského a osobního života“ [tamtéž].

- hrozí **závislost na dovozu energie** ze zahraničí a díky všeobecnému zvyšování spotřeby také **enormní zvyšování nákladů**.

- neschopnost jednoznačně formulovat vlastní priority výrazně ztěžuje zapojení do diskuze o energetické koncepci v rámci Evropské unie. Hrozí nebezpečí, že se **nebudeme schopni zapojit do společného postupu Unie** a budeme muset svou energetickou **situaci řešit sami** jako nesrovnatelně slabší partner.

Podrobnější strom problémů

Za jednu z nevlivnějších příčin, již zmíněnou v obecném stromu problémů, považujeme „**Střet priorit a ideových, resp. myšlenkových přístupů k řešení elektroenergetiky**“. Podrobnější strom problémů má za cíl blíže strukturovat tuto příčinu (vyznačeno modře). Zeleně jsou dále vyznačeny partikulární zájmy aktérů a priority, žlutě pak dvě další vedlejší příčiny problému:

PŘÍČINY PROBLÉMU:

- „Absence dlouhodobějšího strategického myšlení“. V oblasti veřejné politiky lze také hovořit o nízké úrovni strategického vládnutí v ČR: *“Strategické vládnutí lze pojmut jako dynamický proces tvorby a uplatňování veřejné politiky, politiky a správy, představovaný snahou mnoha různých sociálních a ekonomických skupin s různými zájmy a zároveň hledáním udržitelné rozvojové orientace a sociálního kontraktu (kontraktů), schopných vyvážit tyto zájmy způsobem, který je slučitelný s dlouhodobými zájmy celé společnosti včetně jejích budoucích generací”* [Potůček 2004 et al. In Potůček a kol. 2007:10].

Předpoklady uplatnění strategického vládnutí [c.d.: 17-21] :

Globální etika – která by orientovala aktivity bezpočtu aktérů. *“(…) univerzální pravidla chování, platná pro celé lidstvo bez ohledu na náboženství, etnický původ, politický systém atd.”* [c.d.: 18]. Zejména univerzální lidská práva, úcta k budoucnosti, čest, poctivost.

Zdroje poznání (včetně schopnosti anticipace) – schopnost všech aktérů anticipovat budoucnost a předem na ni reagovat, specializované vzdělávání.

Institucionální (normy, pravidla a organizace) zdroje a nástroje.

Sociální kapitál – důvěra mezi aktéry, schopnost kooperovat, společenský konsensus.

Z citované publikace vychází, že **úroveň strategického vládnutí je v ČR obecně na velmi nízké úrovni**. *“(…) má-li české vrcholové vládnutí podstatnější deficit, pak je to – souběžně s nízkou mírou kultivace politické scény – jen nepatrné zastoupení strategické dimenze“* [c.d.: 352].

- „Nedostatečná diskuse problému ve veřejném prostoru“

Vládní prohlášení (a koaliční smlouva) úmyslně blokuje možnosti vážné diskuse, když z debaty a priori vylučuje otázku územních limitů těžby uhlí a jaderné energetiky. I když dnešní výstupy z Pačesovy komise můžeme považovat za krok směrem k otevření diskuse, jedno z doporučení této komise se týká také odblokování diskuse o všech možných zdrojích energie, což lze považovat za reflexi nedostatečné diskuse problému ve veřejném prostoru ze strany komise.

- „Partikulární zájmy aktérů“. Partikulárními zájmy rozumíme osobní ekonomické a jiné zájmy, které ovlivňují aktéry prezentované priority.

- Další dvě příčiny – „Rozdílné priority jednotlivých aktérů v oblasti elektroenergetiky“ a „Existence různých dimenzí pojmu „energetická bezpečnost““ – se pokusíme objasnit pomocí analýzy aktérů – jejich priorit a jejich chápání pojmu „energetická bezpečnost“.

2. Metodologie

Již ze samotného tématu je patrné, že klíčovou částí naší práce byla **analýza aktérů**.

Vybrali jsme podle našeho názoru hlavní relevantní aktéry, kteří mají co dočinění s elektroenergetikou, případně mají vliv na vývoj energetické bezpečnosti České republiky.

Následně jsme analyzovali jejich klíčové dokumenty, v nichž zaujímají postoj k otázce výroby elektrické energie, případně jsme čerpali z jejich veřejných vystoupení.

Inspirací pro samotný postup analýzy těchto projevů (ať už mluvených, či písemných) nám byla metoda **diskursivní analýzy**.

Diskursivní analýza

Diskursivní analýza je kvalitativní sociologická metoda, jejímž základním předmětem zájmu je **diskurs** - prostor, v němž, zjednodušeně řečeno, probíhá diskuze o určitém tématu. Tento prostor má své hranice, může být vymezen tematicky, místně, nebo vymezením společenského prostoru, v rámci kterého probíhá (např. média, odborná obec...).

V rámci diskursu pak jeho účastníci (v našem případě vybraní aktéři) pronášejí k danému tématu své výroky, jimiž obhajují své stanovisko. A právě tyto výroky jsou předmětem zkoumání diskursivní analýzy.

V našem případě je zkoumaný diskurs vymezen tématem - **způsob výroby elektrické energie v České republice**.

Zaměřili jsme se na hledání argumentů, jimiž aktéři ospravedlňují svůj postoj.

Použitím tohoto přístupu přijímáme dva základní předpoklady:

- 1) vnímání reality je výsledkem sociální konstrukce,
- 2) myšlenky a zájmy aktérů jsou ve vzájemné symbióze - aktéři nehájí ideje, které nepodporují jejich zájmy [Veselý, Nekola, 2007].

3. Analýza diskurzu

Klíčem k analýze rozdílů mezi postoji jednotlivých aktérů je podle našeho názoru rozdílné vnímání pojmu „**energetická bezpečnost**“. Každý aktér jej totiž ve svých vyjádřeních používá v trochu jiném smyslu. Proto jsme se pokusili trochu systematictěji odhalit, co si který aktér pod tímto pojmem představuje a jak jej konstruuje.

Po přečtení jednotlivých dokumentů od klíčových aktérů a poznámek z několika jejich veřejných vystoupení jsme identifikovali **5 základních dimenzí pojmu „energetická bezpečnost“**, o kterých se jednotliví aktéři zmiňují:

- 1) Zabezpečení dostatku elektrické energie (pokrytí spotřeby)
- 2) Spolehlivost rozvodu energie
- 3) Nezávislost na zahraničí
- 4) Ekonomická udržitelnost a mezinárodně politická průchodnost výroby
- 5) Minimalizace dopadů výroby na člověka a životní prostředí

Myslíme, že těchto 5 dimenzí by se zároveň dalo označit za **veřejný zájem** v oblasti energetiky. Dá se říci, že existenci alespoň části z nich si uvědomují všichni aktéři. Mají ale

rozdílný pohled na pořadí jejich důležitosti, což logicky vyplývá z primárních cílů (které nejsou spjaty pouze s energetikou) každého aktéra.

Zmíněné součásti pojmu energetická bezpečnost jsou v podstatě cíle, o které jednotliví aktéři v oblasti energetiky usilují. Ke každému z nich je zároveň možné najít řadu podcílů.

1) Zabezpečení dostatku elektrické energie (pokrytí spotřeby)

- zajištění dostatečného množství primárních zdrojů
- rozvoj vztahů se zeměmi disponujícími těmito zdroji
- vytvoření efektivního a diverzifikovaného energetického mixu → vyvarování se závislosti na jednom zdroji
- zvyšování efektivity výroby i spotřeby energie

2) Spolehlivost dodávek energie - zabránění výpadkům

- bezpečnost a spolehlivost přenosové soustavy
- využívání spolehlivých a flexibilních zdrojů energie umožňujících regulaci výkonu
- mezinárodní spolupráce v oblasti regulace přeshraničních toků energie

3) Nezávislost na zahraničí

- minimalizace dovozní závislosti (zejména z politicky nestabilních oblastí) → co největší možné využívání domácích zdrojů

4) Ekonomická udržitelnost a mezinárodně politická průchodnost výroby

- zajištění výroby energie z ekonomicky co nejdostupnějších zdrojů
- co nejefektivnější výroba energie
- dodržení mezinárodních závazků snižovat emise CO₂ - klimatický balíček EU

5) Minimalizace dopadů výroby na člověka a životní prostředí

- snižování emisí skleníkových plynů
- snižování emisí látek znečišťujících ovzduší
- omezení těžby surovin v obydlených oblastech
- minimalizace rizik ekologických havárií
- omezení produkce dalších odpadů z výroby energie (zejména jaderného odpadu)
- maximální zapojení výroby z obnovitelných zdrojů

Klíčová místa střetu

Je možné identifikovat některé zásadní rozpory mezi prioritními cíly aktérů (my jsme je výše nazvali podcíly, abychom je tak odlišili od pěti základních, námi vytvořených dimenzí).

Zabezpečení dostatku energie	1
X	
Odepisování některých klíčových zdrojů kvůli rizikům pro ŽP	5
Zabezpečení dostatku energie	1
X	
Tlak na snižování emisí CO2	5.4
Přechod na plyn jako primární zdroj	5
X	
Snaha o nezávislost na zahraničí	3
Představa o výrobě energie z obn. zdr. ve vhodných částech Evropy	5
X	
Snaha o nezávislost na zahraničí	3
Snaha o co největší podíl výroby energie z obnovitelných zdrojů	5
X	
Potřeba spolehlivých a regulovatelných zdrojů	2

Je patrné, že rozpory se převážně týkají střetu mezi 5. a prvními třemi dimenzemi.

4. Analýza aktérů

Postoje jednotlivých aktérů

V následující části jsou podrobněji rozepsány postoje aktérů k otázce elektroenergetiky v České republice.

Ke každému aktérovi jsme zároveň přiřadili výše zmiňované dimenze pojmu „energetická bezpečnost“ v pořadí, ve kterém, podle našeho názoru, jednotliví aktéři vidí jejich důležitost.

Ministerstvo průmyslu a obchodu

[Státní energetická koncepce ČR, 2004]

Prioritou je nezávislost na zahraničních zdrojích, spolehlivost a bezpečnost dodávek, bezpečnost zařízení. Až potom je ochrana životního prostředí a udržitelný rozvoj. Vycházíme ze Státní energetické koncepce zpracované předchozí vládou (2004) - je stále v platnosti.

Priority SEK: **nezávislost** - co největší soběstačnost

bezpečnost - výroby, spolehlivost dodávek a přenosové soustavy,

udržitelný rozvoj - omezení dopadů výroby na ŽP - především **emisí**

- bezpečnost je tu brána hlavně z hlediska ekonomiky (zajištění dostatku zdrojů) a mezinárodních vztahů (omezení závislosti státu)
- primární je její zajištění na národní úrovni

Jak těchto priorit dosáhnout?

Cíle SEK: **maximalizace energetické efektivity** - jak výroby, tak spotřeby

racionální a efektivní energetický mix - optimální využití domácích zdrojů

- optimální využití jad. en. (píše se tu optimální, ale de facto je tu řečeno, že by se měl zvýšit podíl JE na energ. mixu)

maximální šetrnost k ŽP - omezení emisí skleníkových plynů tu má nižší prioritu než omezení emisí znečišťujících ovzduší

liberalizace energetického hospodářství - vytvoření konkurenčního prostředí

- možnosti výběru alternativních dodavatelů energie

Prioritní cíle (dimenze pojmu EB): 1, 3, 4, 2, 5

Ministerstvo životního prostředí

[www.mzp.cz]

Snaha o minimalizaci dopadů výroby energie na životní prostředí.

Co největší možné zapojení obnovitelných zdrojů.

Postupný odklon od uhlí a jádra.

Během přechodného období by měl hrát významnou roli při výrobě elektřiny zemní plyn.

Prioritní cíle (dimenze pojmu EB): 5, 4, 1

Ministerstvo zahraničních věcí - Václav Bartůška

[vystoupení na konferenci „Bezpečnostní budoucnost EU a ČR: Jak jsme na ni připraveni“, 2007]

Samostatnost - Evropská unie není jednotným energetickým subjektem.

Rozvoj technologií - co nejvyšší technologická nezávislost na zahraničí.

Potřeba řešit nedostatek lidských zdrojů v technologiích dnes nejrozvinutější oblasti energetiky - jaderné.

Co největší energetická nezávislost je důležitá pro naši mezinárodně politickou nezávislost.

Prioritní cíle (dimenze pojmu EB): 3, 1,

Pačesova komise

[seminář „Energetická politika České republiky“ 2008]

Upozorňuje v podstatě na všechny aspekty rozvoje energetiky. Je výsledkem kompromisu (v komisi měly zástupce všechny parlamentní strany a do její práce se zapojila většina sledovaných aktérů), a je to tedy pochopitelné.

Doporučení komise:

- 1) Vytvoření tržního prostředí za jasně stanovených pravidel fungování
- 2) Uvolnění diskuze o všech možných zdrojích energie
- 3) Plnit závazky v oblasti ochrany ŽP
- 4) Vytvořit plán krizového vývoje
- 5) Zvýšení efektivity výroby i spotřeby energie
- 6) Řešení situace v dopravě
- 7) Řešit nedostatek lidských zdrojů
- 8) Podpora výzkumu nových technologií (zřízení Institutu aplikovaných věd)
- 9) Jednotný Evropský postup

Snaha o objektivitu a postižení všech aspektů energetické bezpečnosti

Parlamentní strany (zastoupené v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR):

Pro analýzu postojů politických stran PSP ČR jsme vybrali jejich volební programy pro volby do PSP ČR roku 2006, jakožto deklaratorní dokumenty, ve kterých by mělo být obsaženo jasné stanovisko k otázce elektroenergetiky.

ODS

[Volební program ODS..., 2006]

Nezrušení atomového programu

„Dostatek energie je krví života moderní společnosti. Odmítáme nezodpovědná populistická gesta (jako je zrušení atomového programu v některých zemích), kterým současná Evropa vděčí za nedostatek elektřiny a z toho vyplývající rychle rostoucí ceny. My je dělat nebudeme“.

Nezávislost na ruské ropě

„Nechceme závislost na zdrojích energie pouze z Ruska, a proto **odmítáme plán této vlády na „otočení“ ropovodu z Ingolstadtu**, díky kterému by se ČR stala zcela závislá na ruské ropě“.

Diverzifikace zdrojů s důrazem na nejefektivnější řešení

„Energetická politika musí být založena na důsledné diverzifikaci zdrojů s důrazem na nejefektivnější řešení“.

Privatizace ČEZu

Snížení energetické náročnosti ekonomiky

„**Výrazně snížíme energetickou náročnost ekonomiky.** Jednoznačným cílem je snížení energetické náročnosti ekonomiky a s tím spojené další snížení znečištění ovzduší a snížení produkce skleníkových plynů. Nižšími daněmi vytvoříme podnikům větší prostor pro investice do ekologicky šetrných a energeticky efektivních technologií“.

Účinnější strategie vůči změnám klimatu

„Zrevidujeme strategii proti změně klimatu. Cílem naší politiky je zrevidovat současnou neúčinnou strategii opatření proti změně klimatu. Nově ji založíme nejen na snižování energetické náročnosti ekonomiky a zavádění nových technologií, ale i na požadavku globálního postupu k odvrácení této hrozby“.

Prioritní cíle (dimenze pojmu EB): 1, 4, 2, 5

ČSSD

[*Jistota a prosperita...*, 2006]

Zabezpečení dostatečné a trvalé dostupnosti prvotních zdrojů energie, národní energetické bezpečnosti a dodržení zásad udržitelného rozvoje

Zmírnění dopadů klimatických změn na občany (východisko)

Nástroj - úspory energie, nejlepší dostupné techniky a technologie ve výrobě i spotřebě energetických zdrojů. Tím přispět ke snižování spalování uhlí a ropy a tím ke snižování produkce skleníkových plynů.

Prostředky získané z obchodování s emisemi použít na úspory energie, obnovitelné zdroje, vývoj a zavádění cenově dostupných zdrojů energie při omezování ekologických rizik.

Prioritní cíle (dimenze pojmu EB): 1, 5, 2, 4

KSČM

[*Volební program KSČM...*, 2006]

Strategicky významná role státu – princip udržitelného rozvoje

„Strategickou úlohu státu v odvětví energetiky se zaměřením na udržitelný rozvoj, efektivnost a moderní ekologicky šetrné technologie. Přírodní zdroje patří celé společnosti. Doly, energetika a vodní energetická soustava musí být v rukou státu“.

Bezpečné jaderné elektrárny

„Výrobu elektrické energie v jaderných elektrárnách s přihlédnutím k požadavkům bezpečnosti a snižování energetické náročnosti“.

Důraz na obnovitelné zdroje a sjednocování přístupu v rámci EU

„Tvorbu podmínek ke zvýšení podílu výroby elektřiny z obnovitelných zdrojů v rámci sjednocování přístupu v EU“.

Státní garance nízkých cen energií

„Podporu opatření, která

by celou společnost účinně ochránila před nadměrným zvyšováním cen plynu, elektrické energie, ale i užitkové a pitné vody, způsobeným nejen negativním vlivem vnějších cen, ale zejména monopolním chováním výrobců a distributorů a nadměrným růstem jejich zisků“.

Snižování energetické náročnosti výroby

„Důraz na snižování energetické náročnosti výroby i spotřeby ve všech oblastech života společnosti“.

Prioritní cíle (dimenze pojmu EB): 1, 5, 4, 2

Strana Zelených

[*Kvalita života...*, 2006],

Důraz na obnovitelné zdroje energie.

Preference plynu.

Odříznutí lobbystických vlivů (ČEZ a uhlí; jaderná lobby) od rozhodování, **privatizace ČEZ**, sledující zvýšení konkurence na trhu s elektřinou. Proti diktátu monopolního ČEZu.

Proti prolomení územně ekologických limitů těžby uhlí.

Ne jaderné energii.

Prioritní cíle (dimenze pojmu EB): 5, 4, 2, 1

KDU-ČSL

[*Volební program KDU-ČSL...*, 2006]

Obnovitelné zdroje (zejména biomasa, dosažení 8% z obn. Zdrojů do roku 2010 a 16% do roku 2030), energetické úspory, ochrana klimatu Země

„Našimi základními cíli jsou zvyšování podílu obnovitelných zdrojů na výrobě energie, podpora energetických úspor a ochrana klimatu Země (proto jsme prosadili zákon o podpoře obnovitelných zdrojů energie)“.

Šetrné využívání neobnovitelných nerostných surovin

Zachování územních ekologických limitů těžby uhlí

Prioritní cíle (dimenze pojmu EB): 5, 4, 2, 1

ČEZ

[*Koncepce podnikatelské činnosti; Zpráva o společenské odpovědnosti ČEZ, a.s.; www.cez.cz, vystoupení na konferenci „Bezpečnostní strategie pro Evropu: nové priority, nové výzvy“, 2008*],

- Prioritou ČEZu je pochopitelně **optimální** zajištění **dostatku produktu**, který je možné prodat a generovat **zisk**.

„Posláním akciové společnosti ČEZ je zajistit našim akcionářům dlouhodobý přiměřený zisk úspěšným podnikáním zejména na trhu s elektřinou v ČR i v zahraničí“ [Koncepce...].

„Strategickým záměrem společnosti ČEZ je stát se klíčovým hráčem středoevropského elektroenergetického trhu“ [Koncepte...].

„ČEZ, a.s., bude využívat primární zdroje energie, včetně obnovitelných, s cílem dlouhodobé optimalizace využití tuzemské surovinové základny“ [Koncepte...].

- Primární dimenzí bezpečnosti je pro ČEZ bezpečnost investic do výstavby nových zdrojů energie a zajištění efektivního fungování těch stávajících. Investice v energetice jsou dlouhodobého rázu, proto je pro ČEZ velmi důležité, aby byla **dlouhodobě dopředu známá jasná pravidla** podle nichž bude energetika v příštích letech fungovat, a umožnila tak efektivní nasměrování dlouhodobých investic [Bezpečnostní konference].

- ČEZ je nakloněn jaderné energetice jako alternativě schopné uspokojit kombinaci poptávek vyšší produkce energie / snižování emisí CO₂ a provádí studii výstavby nového jaderného bloku.

- zároveň plánuje výstavbu menších a středních plynových elektráren jako součást **diverzifikace** zdrojů (snižování závislosti na několika málo palivech)

- klíčovým prvkem je **EFEKTIVITA** výroby

Prioritní cíle (dimenze pojmu EB): 1, 2, 4, 5

ČEPS

[vystoupení na konferenci „Bezpečnostní strategie pro Evropu: nové priority, nové výzvy“, 2008]

Prioritou v oblasti bezpečnosti je samozřejmě **zabezpečení přenosové soustavy**.

- její zabezpečení **proti přetížení, výpadkům** (blackoutům)

- staví se opatrně k obnovitelným zdrojům (především k větru) - **jsou nespolehlivé**, nerovnoměrně zatěžují síť, potřebují jištění klasickými zdroji

Prioritní cíle (dimenze pojmu EB): 2, 1, 4, 5

Ekologické organizace

Greenpeace – výkonný ředitel - Jiří Tutter

[vystoupení na semináři „Energetická politika České republiky“ 2008]

- přidává další dimenzi energ. bezp. - nejen zajištění dodávek a bezpečnost zařízení

→ v českém diskurzu je opomíjen **dopad výroby energie na ŽP** - podle greenpeace základní dimenze EB (vychází z priorit Greenpeace jako organizace)

- na prvním místě je **minimalizace dopadů** výroby energie **na životní prostředí**, omezení rizik na minimum → z toho důvodu také zásadně odmítají jadernou energii
- vychází z konceptu **klimatických změn** ovlivněných člověkem - člověk svou činností výrazně zasahuje do změn klimatu
- zdůrazňují roli **Evropské unie**
- upřednostňují **obnovitelné zdroje**, které považují za nejšetrnější k životnímu prostředí

- představa o výrobě energie z obnovitelných zdrojů v příhodných oblastech Evropy (sever vítr, jih slunce, stř. Ev. biomasa) a její rozvod do dalších zemí - podle Greenpeace je takto možné vyrobit až 60% celkové evropské spotřeby energie

Prioritní cíle (dimenze pojmu EB): 5, 4, 2, 1

Analýza aktérů - přehledná tabulka

Vycházíme z modelu státu, občanského neziskového sektoru a občanského ziskového (tržního) sektoru jako tří regulátorů společnosti.

Červená čísla jsou dimenze pojmu „energetická bezpečnost“, o kterých se jednotliví aktéři zmiňují a pořadí důležitosti, kterou jim podle našeho výkladu připisují.

Vládní aktéři

Aktér	Zájem	Moc	Postoj
MPO	Zajistit bezpečné a udržitelné pokrytí poptávky po energii do budoucna	Úkol vytvářet energetickou koncepci – největší moc	Cíle: Nezávislost Bezpečnost Udržitelný rozvoj 1, 3, 4, 2, 5
MŽP	Ochrana životního prostředí	Schvalování koncepce ve vládě	Obnovitelné zdroje, omezení využívání fosilních a jaderných paliv 5, 4, 1
Mzahr. - Bartuška	Energetická nezávislost	Schvalování koncepce ve vládě	Rozvoj technologií – co nejvyšší technologická nezávislost 3, 1,
Pačesova komise – poradní orgán vlády	Navrhnout možnosti řešení	Poradní orgán vlády	Otevření diskuze, zaměření na výzkum nových technologií, racionální využívání nejdostupnějších zdrojů, efektivita výroby i spotřeby

Parlamentní strany (PSP ČR)

ODS	Udržení voličů, prosazení programu ve vládě, udržení se ve vládě	Moc na MPO, 81 křesel v PSPČR, 33 v senátu	Využití jaderné energie, domácích zdrojů, liberalizace trhu s energií 1, 3, 4, 2, 5
Zelení	Udržení voličů, prosazení programu ve vládě, udržení se ve vládě	Moc na MŽP, 6 křesel v PSPČR,	Obnovitelné zdroje, omezení využívání fosilních a jaderných paliv, větší role plynu, zásadní úspory spotřeby 5, 4, 1
KDU-ČSL	Udržení voličů, prosazení programu ve vládě, udržení se ve vládě	13 křesel v PSPČR, 6 v senátu	šetrnost k ŽP, udržitelný rozvoj, nebrání se ale JE 5, 4, 1
ČSSD	Získání a zastupování voličů, opozice	74 křesel v PSPČR, 23 v senátu	Zajištění dostatku energie při minimalizaci dopadů na ŽP, pro JE 1, 5, 4
KSČM	Získání a zastupování voličů, opozice	26 křesel v PSPČR, 3 křesla v senátu	Vedoucí role státu v zajištění dostatku energie a minimalizaci dopadů na ŽP 1, 5, 4,

Soukromý sektor - tržní

ČEZ	Zisk – zajištění dostatku zboží, stabilní prostředí, jasná pravidla pro možné investice	Výrobce energie	Vytvoření jasných pravidel pro dlouhodobé fungování energetiky, diverzifikace zdrojů, rozvoj jaderné energetiky 1, 3, 2, 4, 5
ČEPS	Zisk – stabilita rozvodové sítě	Správce přenosové Sítě	Zajištění výroby en. ze spolehlivých a regulovatelných zdrojů 2, 1,

Občanský sektor

Greenpeace ČR	Ochrana životního Prostředí	Občanská aktivita	minimalizace dopadů výroby en. na ŽP, zastavení využívání JE, obnovitelné zdroje, celoevropský přístup 5, 4, 1, 3
------------------	-----------------------------------	----------------------	---

Analýza aktérů - tabulka priorit aktérů

V této tabulce jsme se snažili ještě přehledněji znázornit postoje jednotlivých aktérů k námi vytvořeným dimenzím (tak jak tyto postoje chápeme z analyzovaných dokumentů).

Počet znamének „+“ znázorňuje **míru významnosti**, jakou aktér dané dimenzi připisuje. 5 plusových znamének znamená první místo v seznamu priorit .

Znaménko „-“ značí, že se aktér k této dimenzi v analyzovaných dokumentech nevyjadřuje.

		Zabezpečení dostatku elektrické energie (pokrytí spotřeby)	Spolehlivost dodávek energie	Nezávislost na zahraníčí	Ekonomická udržitelnost a mezinárodně- politická průchodnost volby	Minimalizace dopadů na člověka a životní prostředí
Stát - vláda	MPO	+++++	++	++++	+++	+
	MŽP	+++	-	-	++++	+++++
	Mzahr.	++++	-	+++++	-	-
Poslanecká sněmovna	ODS	+++++	++	++++	+++	+
	Zelení	+++	-	-	++++	+++++
	KDU-ČSL	+++	-	-	++++	+++++
	ČSSD	+++++	-	-	+++	++++
	KSČM	+++++	-	-	+++	++++
Soukromý sektor	ČEZ	+++++	+++	++++	++	+
	ČEPS	++++	+++++	-	-	-
Občanský sektor	Greenpeace ČR	+++	-	++	++++	+++++

„Koalice aktérů“

Na základě identifikovaných nejvýraznějších rovin střetu některých poddimenzí jsme seskupily dimenze, jež se vzájemně spíše doplňují: **zabezpečení dostatku elektrické energie, spolehlivost rozvodu energie a nezávislost na zahraničí.**

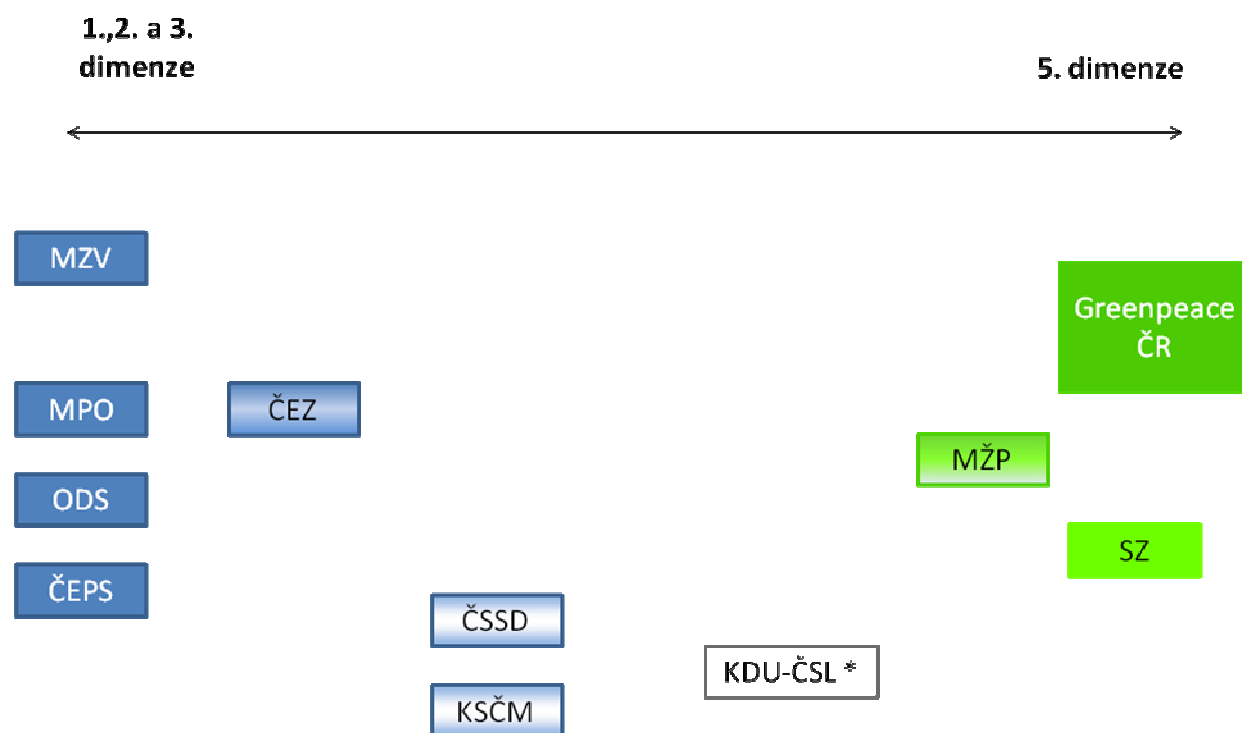
Naopak je možné říci, že jedna stojí do značné míry v opozici k těmto třem, a to snaha o **minimalizaci dopadů na životní prostředí.**

4. dimenzi (ekonomická udržitelnost a politická průchodnost), která je spíše praktické, než ideové povahy, a která může být v souladu i v rozporu se všemi ostatními, zde vynecháváme. Je totiž zřejmé, že její spory či soulad s ostatními dimenzemi se odvíjí od podoby momentálně převládajícího chápání energetické bezpečnosti. A to nejen v části politické průchodnosti, ale i ekonomické rentability. Ta je totiž dnes výrazně ovlivňována regulačními opatřeními ze strany vlády, a především Evropské unie.

Postavením vzniklého shluku dimenzí 1,2,3 a samostatné dimenze 5 proti sobě jsme vytvořili jakousi škálu. Proti sobě zde, podle našeho názoru, stojí dvě značně **protikladná pojetí pojmu** „energetická bezpečnost“.

Na této škále jsme se následně pokusili zařadit jednotlivé aktéry, na základě toho, jak se jednotliví aktéři v námi analyzovaných dokumentech k jednotlivým dimenzím vyjadřovali (případně nevyjadřovali), což je patrné z předchozí tabulky.

„Koalice aktérů“

Z postavení jednotlivých aktérů na této škále by bylo možné usuzovat na potenciální koalice aktérů při diskuzích o způsobu zajišťování energetické bezpečnosti České republiky.

Postavení aktérů na škále ani vzdálenosti mezi nimi nejsou výsledkem nějakého exaktního výpočtu. Jedná se pouze o naši snahu přehledně graficky vyjádřit pozice jednotlivých aktérů a jejich vzájemnou ideovou blízkost, či rozpory.

Závěr

Naším cílem bylo **objasnit příčiny absence shody nad budoucností elektroenergetiky v České republice**, nad způsobem výroby elektřiny a pokrytím narůstající poptávky.

Vedle **absence dlouhodobějšího strategického myšlení, partikulárních zájmů aktérů a nedostatečné diskuse ve veřejném prostoru** jsme se pokusili jako příčinu analyzovat zejména **střet priorit a ideových, resp. myšlenkových přístupů k řešení elektroenergetiky**. Inspirací nám k tomu byla sociologická metoda diskurzivní analýzy, jejímž předmětem zájmu jsou právě oficiální výpovědi aktérů k určitému tématu a snaha o zachycení způsobu, jakým konstruují realitu (např. [Vávra, 2008] či [Jorgensen, 2002]).

Tímto způsobem se nám podařilo najít 5 jakýchsi dimenzí, pomocí kterých se jednotliví aktéři vyjadřují k tématu energetické bezpečnosti:

- 1) Zabezpečení dostatku elektrické energie
- 2) Spolehlivost rozvodu energie
- 3) Nezávislost na zahraničí
- 4) Ekonomická udržitelnost a mezinárodně politická průchodnost výroby
- 5) Minimalizace dopadů výroby na člověka a životní prostředí

Každý z aktérů vnímá pojem „energetická bezpečnost“ pomocí alespoň jedné z těchto dimenzí, obvykle kombinací více z nich, přičemž některé jsou pro něho prioritní, jiné naopak může zcela odmítat.

Přitom vycházíme z předpokladu, že dosažení „energetické bezpečnosti“ je veřejným zájmem. Pokud je však tento pojem vykládán každým aktérem jinak, je nemožné, aby se jednotliví aktéři shodli na samotné definici veřejného zájmu, natož pak na cestě k jeho dosažení.

Je zřejmé, že bude nezbytné vyjasnit, jaké priority a jaké možnosti má Česká republika při řešení otázky jak zajistit pokrytí rostoucí spotřeby elektrické energie.

---

* Pozice KDU-ČSL je poněkud nejasná. Pokud bychom měli vycházet čistě z volebního programu pro volby 2006, museli bychom ji zařadit někam na úroveň Strany zelených. V realitě se však tato strana k oblasti energetiky vyjadřuje jen velmi zřídka a velmi opatrně. Její zařazení na škále je proto problematičtější, domníváme se, že by byla schopna vytvořit koalici s oběma stranami. Pro vyjasnění jejího postoje by bylo potřeba získat další informace, nejlépe přímým dotazováním odpovědných členů této strany.

K tomu rozhodně nepřispívá vládní prohlášení, které v důsledku nepřekonatelných rozporů mezi vládními stranami problém odsunulo na vedlejší kolej a zablokovalo nejen snahy o jeho řešení, ale také samotnou diskuzi na nejvyšší úrovni.

V tomto ohledu se, zdá se, situace začíná měnit. Byl schválen Klimatický balíček Evropské unie a jsou tedy známa pravidla pro nejbližší budoucnost, je známa závěrečná zpráva Pačesovy komise.

V jejích závěrečných doporučeních jsou obsaženy návrhy týkající se prakticky všech dimenzí, které jsme zde zmiňovali (není to překvapující - je výsledkem kompromisu zúčastněných stran a vyjadřovali se k ní všichni relevantní aktéři).

LITERATURA

Dokumenty:

Aktualizace státní energetické koncepce.

Balabán, Miloš, Rašek, Antonín. 2007. *Blackout v Česku: Doba temna: co by se stalo, kdyby v republice na několik dnů přestala fungovat elektřina.* MF Dnes 12. října 2007.

Bezpečné Česko v bezpečné Evropě. 2007. Praha: Úřad vlády ČR. ISBN 978-80-87041-17-8.

Bezpečná Evropa v lepším světě - bezpečnostní strategie EU. 2003.

Bezpečnostní strategie ČR. 2003.

Jistota a prosperita - volební program ČSSD. 2006. [online] [cit. 1.12.2008]. Dostupné z: <<http://www.cssd.cz/>>.

Jorgensen, W, mariance, Philips, Louise. *Discourse analysis as theory and Method.* 2002. chpt.1. [online] [cit. 10.11.2008] Dostupné z: <<http://books.google.cz/books?id=.fozwK1O8KwC&pg=PA23&dq=Discourse+analysis+Jorgensen&lr=#PPP9,M1>>.

Koncepce podnikatelské činnosti ČEZ, a.s.

Kvalita života - volební program Strany zelených. 2006. [online] [cit. 1.12.2008]. Dostupné z: <<http://www.zeleni.cz/59/rubrika/volebni-program-kvalita-zivota/>> .

Plnění cílů energetické koncepce. [online] [cit. 1.12.2008]. Dostupné z: <<http://www.mpo.cz/dokument36896.html>>.

Potůček, Martin a kol. 2007. *Strategické vládnutí a Česká republika.* Praha: Grada Publishing a.s.

Programové prohlášení vlády Mirka Topolánka II. 17.1. 2007.

Státní energetická koncepce ČR. 2004. [online] [cit. 1.12.2008]. Dostupné z: <<http://download.mpo.cz/get/26650/32421/345281/priloha001.doc>>.

Strategie udržitelného rozvoje České Republiky. 2004.

Vávra, Martin: Diskurz a diskurzivní analýza v sociologii – In Šubrt a kol.: *Soudobá sociologie II. Teorie sociálního jednání a sociální struktury.* 2008. Karolinum.

Veselý, A. a Nekola, M. 2007. *Analýza a tvorba veřejné politiky.* Praha: SLON.

Marianne W. Jorgensen, Louise Phillips: *Discourse analysis as theory and method,* 2002
<http://books.google.cz/books?id=-fozwK1O8KwC&pg=PA23&dq=Discourse+analysis+Jorgensen&lr=#PPP9,M1>

Volební program KDU-ČSL 2006-2010. 2006.[online] [cit. 1.12.2008]. Dostupné z: <<http://www.kdu.cz/default.asp?page=510&idr=10149&IDCl=15076>>.

Volební program KSČM 2006 – 2010. 2006. [online] [cit. 25.12.2008]. Dostupné z: <<http://www.kscm.cz/article.asp?thema=3783&item=35527>>.

Volební program ODS – Společně pro lepší život. 2006. [online] [cit. 1.12.2008]. Dostupné z: <<http://www.ods.cz/volby/weby/2006/program.php>>.

Vyhodnocení naplňování cílů a sociálních dopadů realizace cílů Státní energetické koncepce. [online] [cit. 1.12.2008]. Dostupné z : <<http://www.mpo.cz/dokument1699.html>>.

Zpráva Nezávislé odborné komise pro posouzení energetických potřeb České republiky v dlouhodobém časovém horizontu. Verze k oponentuře, 30.9.2008.

Zpráva o společenské odpovědnosti ČEZ, a.s.

Internetové stránky:

www.cez.cz

www.mpo.cz

www.mzp.cz

www.cssd.cz

Další zdroje:

Návštěva mezinárodní konference „*Bezpečnostní budoucnost EU a ČR: Jak jsme na ni připraveni*“, pořadatel: CESES, 23.11.2007, Praha PSPČR.

Návštěva mezinárodní konference „*Bezpečnostní strategie pro Evropu: nové priority, nové výzvy*“, proběhla v rámci předsednictví Francie v EU 14. listopadu 2008 v pražském hotelu Praha

Návštěva semináře „*Energetická politika České republiky*“, 11. 12. 2008, pořadatel: Masarykova Dělnická Akademie, o.s.